

Jaarverslag 2022

Toetsingscommissie vangnet
Participatiewet

Inhoud

Voorwoord	3
Over de Toetsingscommissie	6
Hoofdstuk 1. De Vangnetuitkering 2021 in cijfers.....	7
Inleiding	7
Aantal aanvragen en de beoordeling	7
Niet-gebruik van de vangnetuitkering	8
Rechtmatigheid.....	9
Hoofdstuk 2. Opvallende zaken aanvragen vangnetuitkering 2021	10
Inleiding	10
Algemeen beeld	10
Uitgaven loonkostensubsidie.....	10
Gevolgen van de coronacrisis.....	11
Instroom van statushouders	11
Getroffen maatregelen om het tekort te reduceren	12
Hoofdstuk 3. Ontwikkelingen van het vangnet	14
Inleiding	14
De rol van de gemeenteraad bij de vangnetuitkering	14
Onderzoek naar de meerjarige tekorten en overschotten bij gemeenten.....	15
Ontwikkeling van het macrobudget.....	15
Positie van kleine gemeenten.....	16
Samenhangende gemeentelijke aanpak in het sociaal domein.....	16
Ontwikkelingen Participatiewet.....	16
Cybersecurity en rechtmatigheid	17
Hoofdstuk 4. Communicatie richting gemeenten	19
Inleiding	19
Website	19
Rekentools	19
Snelle terugkoppeling van adviezen aan gemeenten bij de VU 2021	19
Hoofdstuk 5. Organisatie.....	20
Bijlage 1: tekorten en overschotten gemeenten over 2021 (kaart)	21
Bijlage 2: tekorten en overschotten gemeenten over 2021 (tabel)	22

Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag van de Toetsingscommissie vangnet Participatiewet over 2022. In dit jaarverslag blikt de commissie terug op de beoordeling van de vangnetuitkeringen over 2021 en de voorbereidingen voor de vangnetuitkeringen voor 2022 en 2023. Ook benoemt de commissie de aandachtspunten en belangrijkste ontwikkelingen van het vangnet voor de komende jaren.

Het jaar 2022 geldt als een bijzonder jaar. In het jaar speelde de nasleep van de coronacrisis met gedurende het jaar ook de versoepeling van de coronamaatregelen. Rusland begon in februari 2022 een oorlog in Oekraïne. Deze oorlog heeft ook gevolgen voor ons land, met de komst van vluchtelingen uit Oekraïne en met fors stijgende energieprijzen voor veel Nederlandse huishoudens. De opeenstapeling van de coronacrisis, de vluchtelingen crisis, de energiecrisis en de krappe arbeidsmarkt hebben veel gevraagd van de uitvoeringskracht van gemeenten.

De effecten van corona zijn terug te zien in de vangnetuitkering over 2021. Gemeenten ervaarden door corona beperkingen in het begeleiden van personen naar werk. Ook liepen de steunpakketten als de Tijdelijke Overbruggingsregeling Zelfstandige Ondernemers (Tozo) en de Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK) af per 1 oktober 2021. Daarna werd een groter beroep gedaan op de bestaande regelingen, zoals de bijstandsverlening voor zelfstandigen (Bbz 2004). In sommige gemeenten leidde het grotere beroep op de Bbz tot een groter financieel tekort.

De oorlog in Oekraïne heeft naar verwachting nog geen effect voor de vangnetuitkeringen over 2022 die in 2023 verstrekt gaan worden. In 2022 was er geen sprake van een instroom van Oekraïense vluchtelingen in de bijstand, vanwege de leefgeldregelingen en omdat zij sneller aan het werk kunnen vanwege de speciale status die zij hebben binnen de Europese Unie.

In 2022 hebben acht gemeenten een aanvraag ingediend voor een vangnetuitkering over 2021. Dit is een laag aantal vergeleken met eerdere jaren. Het lage aantal heeft net als over 2020 te maken met een hoog overschot op het macrobudget, het totale budget voor de bijstand dat alle gemeenten samen jaarlijks van het Rijk ontvangen.

Opvallend is dat alle gemeenten die over 2021 een vangnetuitkering hebben aangevraagd, de inzet van loonkostensubsidie noemen als belangrijke oorzaak van het tekort. De nieuwe financieringswijze van loonkostensubsidie die in 2022 is ingegaan pakt naar verwachting positief uit voor gemeenten die relatief veel loonkostensubsidies verstrekken, waaronder de gemeenten die over 2021 een vangnetuitkering hebben ontvangen. Met de nieuwe wijze van financieren is er een sterkere prikkel voor gemeenten om het instrument van loonkostensubsidie in te zetten en zo meer personen met een arbeidsbeperking te begeleiden naar een baan. De benodigde middelen voor de (ambtelijke) capaciteit voor begeleiding en re-integratie worden gefinancierd vanuit het Gemeentefonds en niet vanuit de Participatiewet. De commissie ontvangt signalen van gemeenten dat deze begeleidingsmiddelen niet altijd toereikend zijn.

De minister voor Armoedebeleid, Participatiebeleid en Pensioenen is onder de noemer 'Participatiewet in Balans' gestart met een traject om de Participatiewet eenvoudiger te maken met meer oog voor de menselijke maat en de uitvoerbaarheid. Vooruitlopend op deze wetswijzigingen zijn er gemeenten die zoeken naar mogelijkheden om de Participatiewet minder streng in te zetten en waar mogelijk uitzonderingen te maken. Dit onderwerp heeft de aandacht van de Toetsingscommissie. Met het niet correct toepassen van uitzonderingsgronden bestaat er namelijk een risico op onrechtmatigheden. Onrechtmatigheden kunnen gevolgen hebben voor het recht op en de hoogte van de vangnetuitkering. De Toetsingscommissie benadrukt hierin het belang van

heldere communicatie vanuit het Ministerie van SZW. Voor gemeenten moet duidelijk zijn in welke situaties het vooruitlopen op wetgeving of het voeren van maatwerk wel of niet rechtmatig is.

De commissie volgt ook hoe de ontwikkeling van meer ruimte voor maatwerk in de Participatiewet zich verhoudt tot de uitgangspunten van het vangnet. Het vangnet gaat er immers van uit dat gemeenten streven naar tekortreductie, terwijl het toepassen van maatwerk doorgaans juist leidt tot hogere uitgaven. Verder vraagt de commissie zich af wat verschillen tussen gemeenten in het toepassen van maatwerk betekenen voor de intergemeentelijke solidariteit en daarmee het draagvlak voor het vangnet.

De commissie is er zeer positief over dat het Ministerie van SZW onderzoek laat doen naar de oorzaken van de meerjarige tekorten en overschotten op het bijstandsbudget in sommige gemeenten. Deze onderzoeken zijn van belang voor het draagvlak onder de vangnetuitkering. De commissie was in 2022 net als VNG en Divosa nauw betrokken bij deze onderzoeken. Het eerste onderzoek, een onderzoek naar de indicatoren in het verdeelmodel door SEO-Atlas, werd in oktober 2022 gepubliceerd. Het tweede onderzoek, van Andersson Elffers Felix en De Beleidsonderzoekers, gaat over de rol van beleid en uitvoering bij gemeenten. De resultaten worden in het voorjaar van 2023 verwacht.

De commissie toetst procedureel. De commissie beoordeelt of een gemeente voldoet aan de financiële voorwaarden en of een gemeente een aantal stappen heeft doorlopen om de oorzaak van het tekort te analyseren, maatregelen te treffen en om vervolgens instemming te vragen van de gemeenteraad. De inhoudelijke beoordeling van die analyse en de maatregelen is een rol van de gemeenteraad. De commissie heeft zorgen over de mate waarin gemeenteraden deze oppakken. Vanaf 2023 (VU 2022) zijn er in het aanvraagformulier voor een vangnetuitkering vragen opgenomen die de rol van de gemeenteraad moeten versterken. De commissie zal de uitkomsten van deze vragen monitoren en evalueren. Voorts vraagt de commissie aandacht voor de ondersteuning van gemeenteraadsleden op complexe dossiers als de Participatiewet. Zo is er voor de meeste gemeenteraadsfracties in de meeste gemeenten geen budget voor een fractieondersteuner.

De commissie heeft de resultaten van het afgelopen jaar behaald mede dankzij de goede samenwerking met haar partners: VNG, Divosa en het Ministerie van SZW. De commissie hoopt deze samenwerking ook in de toekomst op dezelfde voet voort te zetten. De commissie wordt ondersteund door een klein secretariaat. In april 2022 ging de secretaris Paulus Janssen na 11 jaar werkzaam te zijn geweest voor de Toetsingscommissie met pensioen. De commissie dankt Paulus voor het werk dat hij heeft gedaan. Frank van der Plas volgde hem op als nieuwe secretaris. Met al deze inzet, ondersteuning en samenwerking kan de commissie haar werk blijven doen, en daarmee een bijdrage leveren aan het beperken van financiële risico's voor gemeenten bij de uitvoering van de Participatiewet.

De voorzitter van de Toetsingscommissie vangnet Participatiewet

Drs. ing. G. (Ger) Jaarsma

Opbouw van het jaarverslag

Na het voorwoord en het hoofdstuk “Over de Toetsingscommissie” volgt hoofdstuk 1, met een terugblik op de vangnetuitkering over 2021. Hoofdstuk 1 gaat in op het aantal aanvragen en de beoordeling. Verder gaat de commissie in het hoofdstuk in op het niet-gebruik van de vangnetuitkering over 2021 en behandelt ze de rechtmatigheid van de aanvragende gemeenten. De commissie spreekt in hoofdstuk 2 over de inhoudelijke zaken die opvallen in de aanvragen over 2021. In hoofdstuk 3 signaleert de commissie een aantal ontwikkelingen, dat van belang is voor het draagvlak onder de vangnetuitkering en de solidariteit tussen gemeenten. In hoofdstuk 4 geeft de commissie aan op welke manier zij vorm geeft aan de communicatie met gemeenten. In hoofdstuk 5 staat de inrichting en de personele bezetting van de commissie geschreven. Het hoofdstuk behandelt ook de overleggen die de commissie heeft met haar partners.

Over de Toetsingscommissie

Gemeenten ontvangen van de rijksoverheid budget om bijstandsuitkeringen en loonkostensubsidies te kunnen betalen. Gemeenten met grote tekorten kunnen onder voorwaarden een beroep doen op een vangnetuitkering. Hiervoor moet een gemeente voldoen aan een aantal financiële voorwaarden, waaronder het hebben van een tekort groter dan een eigenrisicodrempel, waarbij ook gekeken wordt naar eventuele overschotten in de voorgaande jaren. Ook gelden procedurele voorwaarden. Zo dient het college een verklaring op te stellen met een analyse van de oorzaken van het tekort en welke maatregelen zijn genomen om het tekort terug te dringen. Deze verklaring dient de instemming te hebben van de gemeenteraad.

De Toetsingscommissie vangnet Participatiewet beoordeelt deze aanvragen en adviseert de minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioen over het al dan niet toekennen van een vangnetuitkering. Vangnetuitkeringen worden bekostigd vanuit het totale budget voor alle gemeenten samen (het zogeheten macrobudget) van twee jaar later. Het vangnet gaat daarmee uit van intergemeentelijke solidariteit.

De commissie heeft een beoordelende en signalerende rol: beoordelend als het gaat om de aanvragen en signalerend als het gaat om de houdbaarheid en werking van het financiële systeem en het vangnet in het bijzonder. De commissie is onafhankelijk en vervult een verbindende rol naar zowel naar het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) als naar de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en Divosa, de vereniging van gemeentelijke directeuren in het sociaal domein.

Toetsingscommissie vangnet Participatiewet
Parnassusplein 5 | 2511 VX | Den Haag
Postbus 91546 | 2509 EC Den Haag
070 333 6000
www.toetsingscommissievp.nl

Hoofdstuk 1. De Vangnetuitkering 2021 in cijfers

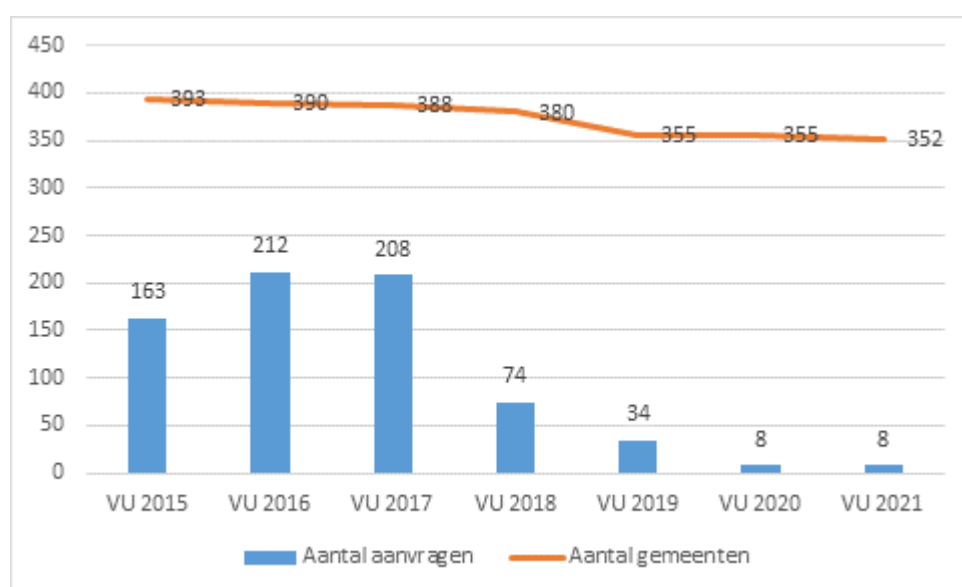
Inleiding

Dit hoofdstuk gaat in op de aanvragen om een vangnetuitkering en op de uitkomst van de beoordeling (positief of negatief advies). Tevens behandelt dit hoofdstuk de rechtmatigheidsbeoordeling van de aanvragen. Het staat ook stil bij gemeenten die financieel gezien wel in aanmerking kwamen voor een vangnetuitkering, maar geen aanvraag indienden.

Aantal aanvragen en de beoordeling

Over 2021 dienden acht gemeenten een verzoek in om een vangnetuitkering. Net als de vangnetuitkeringen over 2020 is het aantal aanvragen laag, vergeleken met eerdere jaren (zie figuur 1).

Figuur 1. Aandeel gemeenten met VU-verzoek ten opzichte van alle gemeenten

Het lage aantal aanvragen past bij de ontwikkeling van het macrobudget, het budget dat het Rijk jaarlijks voor alle gemeenten ter beschikking stelt voor het betalen van bijstandsuitkeringen en loonkostensubsidies. Over 2021 was sprake van een relatief groot overschot op het macrobudget van 3,8 procent. Over 2020 was dit 4,6 procent. Over respectievelijk 2018 en over 2019 was sprake van een betrekkelijk laag overschot op het macrobudget (namelijk 0,4 en 0,8 procent), waar er over 2015, 2016 en 2017 sprake was van tekorten op het macrobudget. Voor de vangnetuitkering van 2015 tot en met 2018 was nog wel sprake van een eigen risicodrempel van 5,0 procent. Vanaf de VU 2019 is de eigen risicodrempel 7,5 procent.

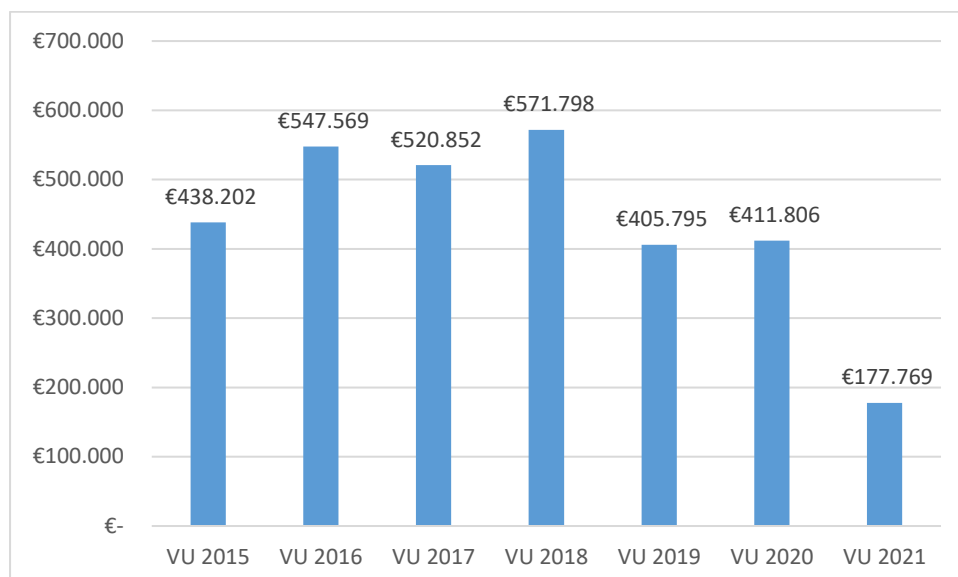
Over zeven van de acht ingediende verzoeken over de VU 2021 gaf de commissie een positief advies. Deze gemeenten voldeden aan de financiële en aan de procedurele vereisten die worden gesteld om in aanmerking te komen voor een vangnetuitkering. Eén gemeente ontving een negatief advies. Dit gaat om de gemeente Den Haag. Deze gemeente voldeed niet aan de financiële vereisten. De minister heeft op 15 november 2022 het advies van de Toetsingscommissie overgenomen. In tabel 2 staan de betreffende gemeenten en de hoogte van het uit te keren bedrag.

Tabel 2: toegekende vangnetuitkering per gemeente over 2021

Gemeente	Hoogte Vangnetuitkering (in euro's)
Barneveld	385.826
Berkelland	212.920
Ede	317.445
Koggenland	7.972
Krimpen aan den IJssel	80.275
Krimpenewaard	80.871
Zutphen	159.076
Totaal	1.244.385

Het totale bedrag aan vangnetuitkeringen is historisch laag, wat ook betekent dat de uitname uit het macrobudget voor 2023 gering zal zijn. Ook de gemiddelde bedragen van de vangnetuitkering over 2021 liggen relatief laag ten opzichte van eerdere VU-jaren (zie figuur 2).

Figuur 2. Gemiddeld uitgekeerd bedrag aan vangnetuitkering per toegekende gemeente

Niet-gebruik van de vangnetuitkering

Drie gemeenten voldeden wel aan de financiële voorwaarden, maar dienden geen aanvraag in (zie tabel 3). Jaarlijks doet de Toetsingscommissie onderzoek naar de redenen van niet-gebruik. Redenen om geen vangnetuitkering kunnen bijvoorbeeld zijn dat de gemeente het beeld heeft dat inspanningen die horen bij aanvraagprocedure niet opwegen tegen het te ontvangen bedrag of dat door personele of organisatorische wisselingen de kennis over het vangnet en de aanvraagprocedure is afgenomen. De Toetsingscommissie spant zich in om niet-gebruik tegen te gaan, bijvoorbeeld door de administratieve lasten van het aanbiedingsformulier laag te houden en door voorlichting te geven aan gemeenten over de aanvraagprocedure.

Tabel 3. Bedragen gemoeid met niet-gebruik, per gemeente

Gemeente	Bedrag aan niet-ontvangen vangnetuitkering (in euro's)
Hilvarenbeek	7.330
Montfoort	1.117
Oude IJsselstreek	66.326

Rechtmatigheid

Bij de beoordeling weegt de Toetsingscommissie ook mee of er sprake is van onrechtmatige bestedingen. Eventuele fouten en onzekerheden worden boven een bepaalde drempel, in mindering gebracht op de nettolasten. Het bedrag dat resteert wordt gehanteerd voor de beoordeling of het tekort meer bedraagt dan de eigenrisicodrempel en - indien dit het geval is - de vaststelling van de hoogte van de vangnetuitkering. De Toetsingscommissie ontvangt hiervoor van het Ministerie van SZW voor de aanvragende gemeenten een rapportage van de bevindingen en de controleverklaringen van de accountant op de rechtmatigheden. Bij de aanvragende gemeenten zijn over 2021 geen onrechtmatigheden vastgesteld.

Daarmee is het voor het tweede jaar op rij dat er bij de aanvragende gemeenten geen onrechtmatige bestedingen zijn vastgesteld. Gelet op alle maatschappelijke ontwikkelingen die veel hebben gevraagd aan gemeenten, zoals de coronacrisis in 2020 en 2021, is dit een bijzondere prestatie. De Toetsingscommissie vindt deze prestatie een compliment waard.

Hoofdstuk 2. Opvallende zaken aanvragen vangnetuitkering 2021

Inleiding

Het aanvraagformulier schrijft voor dat gemeenten een analyse maken van de oorzaken van het tekort en dat zij beschrijven welke maatregelen zij hebben getroffen om het tekort te reduceren. De Toetsingscommissie toetst procedureel. Dat betekent dat de commissie in de beoordeling geen inhoudelijk oordeel velt over deze analyses of deze maatregelen. Wel bestudeert de commissie de aanvragen in het kader van haar signalerende functie.

Algemeen beeld

De ingediende aanvragen waren allemaal volledig, waarbij de commissie geen uitvraag hoefde te doen voor aanvullende informatie. In het aanvraagformulier besteden gemeenten ruim aandacht aan de oorzaken van het tekort en de maatregelen om het tekort te reduceren. Het aanvraagformulier biedt veel ruimte aan gemeenten voor de wijze waarop zij de vragen willen beantwoorden, bijvoorbeeld voor het toevoegen van grafieken en tabellen. De ingevulde aanvraagformulieren variëren in lengte. De lengte van de aanvragen houdt geen verband met de omvang van de gemeente.

Uitgaven loonkostensubsidie

Alle aanvragende gemeenten noemen de inzet van loonkostensubsidie als oorzaak van het tekort in hun gemeente. Voor alle zeven gemeenten die een vangnetuitkering hebben ontvangen, geldt dat het percentage van het budget dat zij uitgeven aan loonkostensubsidies substantieel hoger is dan het percentage dat gemeenten landelijk gezien uitgeven aan loonkostensubsidies. Dat de inzet van loonkostensubsidie leidt tot een groter tekort lijkt tegenstrijdig, omdat het voor gemeenten in veel gevallen 'goedkoper' is om aan iemand loonkostensubsidie te verstrekken dan een bijstandsuitkering. Dat de kosten lager zijn gaat echter niet altijd op. De gemeenten geven twee typen verklaringen voor waarom relatief hoge uitgaven aan loonkostensubsidie in hun gemeente leiden tot een groter tekort.

Ten eerste noemen gemeenten dat zij loonkostensubsidie verstrekken aan een groep die breder is dan de bijstandpopulatie. Het gaat hier bijvoorbeeld om leerlingen die uitstromen uit voortgezet speciaal onderwijs of praktijkonderwijs en die met behulp van loonkostensubsidie een baan verwerven. Deze bredere doelgroep blijft de komende jaren toenemen omdat alternatieven zoals de WSW en de Wajong in 2015 (gedeeltelijk) zijn afgesloten. De tweede genoemde verklaring is dat de gemeente loonkostensubsidie relatief vaak verstrekt aan personen met een lage loonwaarde. Voor personen met een (zeer) lage loonwaarde is loonkostensubsidie 'duurder' dan het verstrekken van een bijstandsuitkering. Met loonkostensubsidie wordt het salaris aangevuld tot 100% van het wettelijk minimumloon. Voor een alleenstaande bedraagt een bijstandsuitkering 70% van het minimumloon. Dat betekent dat als een persoon een loonwaarde heeft van minder dan circa 30% het verstrekken van loonkostensubsidie voor een gemeente voor die persoon duurder uitvalt dan een bijstandsuitkering.

Een deel van de gemeenten noemt expliciet in het aanvraagformulier dat zij ondanks deze negatieve financiële prikkels toch volop het instrument loonkostensubsidie hebben ingezet. Het voldoen aan het creëren van extra banen in het kader van de Wet banenafspraken staat voor deze gemeenten voorop.

Per 1 januari 2022 heeft het Ministerie van SZW de wijze van financiering van loonkostensubsidie veranderd. Hierdoor zouden deze negatieve financiële prikkels moeten afnemen. Gemeenten krijgen nu budget voor loonkostensubsidie op basis van hun uitgavenaandeel aan loonkostensubsidie in het

voorgaande jaar. Gelet op hun relatief hoge uitgaven aan loonkostensubsidie, zal deze nieuwe wijze van financiering in 2022 gunstig uitvallen voor de zeven gemeenten die over 2021 een vangnetuitkering hebben ontvangen. De Toetsingscommissie volgt de komende jaren hoe de nieuwe wijze van financiering uitpakt voor de gemeentefinanciën en voor de vangnetuitkeringen.

Achtergrond van deze wijziging is dat de oude financieringswijze ertoe leidde dat gemeenten het instrument loonkostensubsidie vooral inzetten voor personen die vrij snel op de arbeidsmarkt actief kunnen zijn. Gemeenten behaalden bij deze groep namelijk het grootste financiële voordeel, omdat de besparing op de bijstandsuitkering groter is dan de kosten voor loonkostensubsidie en begeleidingsmiddelen. De financiering stimuleerde gemeenten niet om personen te begeleiden naar werk die geen recht hebben op een bijstandsuitkering of personen die minder snel op de arbeidsmarkt actief zouden kunnen zijn. De financiering stimuleerde gemeenten ook niet om bijstandsgerechtigden te begeleiden naar fulltime werk.

De nieuwe financieringswijze heeft geen gevolgen voor de voorwaarden van het vangnet. De Toetsingscommissie neemt het budget voor loonkostensubsidie, net als dat voor de bijstandsuitkeringen, mee in de berekening of het tekort groot genoeg is om in aanmerking te komen voor een vangnetuitkering.

De nieuwe wijze van financiering op basis van realisaties heeft alleen betrekking op de budgetten voor het bekostigen van de loonkostensubsidies zelf, niet op het budget dat gemeenten nodig hebben om personen naar werk te begeleiden. Deze begeleidingsmiddelen worden niet gefinancierd vanuit de Participatiewet, maar vanuit het Gemeentefonds. De wijze van financiering van het cluster Participatie binnen het Gemeentefonds en daarmee deze begeleidings- en re-integratiemiddelen vanuit het Gemeentefonds is per 1 januari 2023 gewijzigd. De hoogte van deze middelen worden voor een deel bepaald door het aantal personen met een bijstandsuitkering dan wel met loonkostensubsidie. Daarmee groeit het budget voor begeleiding (deels) mee als gemeenten vaker het instrument loonkostensubsidie inzetten. In 2022 heeft de commissie signalen gekregen van gemeenten dat de begeleidingsmiddelen niet toereikend zijn. Het is nog niet zeker of de nieuwe financieringswijze zorgt dat die wel toereikend zullen zijn. De commissie blijft dit onderwerp in de komende jaren volgen.

Gevolgen van de coronacrisis

Net als 2020 stond 2021 in het teken van corona en de maatregelen om de verspreiding van het virus tegen te gaan. Op verschillende fronten had de coronacrisis gevolgen voor de uitvoeringspraktijk van gemeenten. De landelijke steunpakketten zoals de Tozo¹ en de TONK² hebben de instroom in de bijstand beperkt. Wel zijn de steunpakketten per 1 oktober 2021 beëindigd. Meerdere van de aanvragende gemeenten schrijven in hun analyse dat in hun gemeente daarna een groter beroep is gedaan op de BBZ³, wat heeft bijgedragen aan een groter tekort. Een in de aanvragen genoemde verklaring is dat er relatief veel (startende) ondernemers zijn in die gemeenten.

Instroom van statushouders

De instroom van statushouders komt bij meerdere gemeenten terug als verklaring voor het tekort. Deze gemeenten huisvesten bijvoorbeeld meer statushouders dan omliggende gemeenten. Statushouders doen relatief vaak een beroep op de bijstand.

¹ Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)

² Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK)

³ Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (BBZ 2014)

Het verdeelmodel dat het Ministerie van SZW hanteert om de budgetten per gemeente te bepalen bevat een groot aantal indicatoren om op basis van migratieachtergrond (per land van herkomst) de kans op bijstand te voorspellen. De Toetsingscommissie wijst erop dat als gemeenten een vergelijking willen maken tussen het voorspelde en het gerealiseerde aantal huishoudens in de bijstand, zij rekening dienen te houden met de privacyregels.

Bij zeer kleine aantallen, bijvoorbeeld in kleine gemeenten en bij een gedetailleerde uitsplitsing naar land van herkomst, bestaat het risico op dat gegevens naar individuele personen te herleiden zijn. Dit risico kan zich ook voordoen bij andere mogelijk gevoelige persoonsgegevens, zoals gegevens die betrekking hebben op speciaal onderwijs of (geestelijke) gezondheidszorg. De commissie vraagt gemeenten om hier alert op te zijn. In het aanvraagformulier zouden geen (mogelijk) naar individuen herleidbare persoonsgegevens moeten staan. De aanvraag voor een vangnetuitkering is immers openbaar. Het aanvraagformulier maakt deel uit van de stukken die in gemeenteraden worden behandeld en zijn daarmee door iedereen raadplegen via het raadsinformatiesysteem op de website van de gemeente.

Ingediende aanvragen zijn ook terug te vinden op de website van de Toetsingscommissie. Indien privacygevoelige gegevens voorkomen op het aanvraagformulier, dan verwijderd de Toetsingscommissie deze voordat zij de aanvraag publiceert. De commissie stelt de betreffende gemeente hier dan altijd van op de hoogte.

Getroffen maatregelen om het tekort te reduceren

Bij de getroffen maatregelen valt op dat twee gemeenten aangeven te werken met proefplaatsingen. Vier gemeenten maken gebruik van werkervaringsplaatsen. Twee gemeenten noemen de mogelijkheid van stages om mensen te re-integreren. Bij de ene gemeente gaat het om een taalstage; bij de andere gemeente gaat het om een leerwerkstage.

Een enkele gemeente noemt de mogelijkheid van een basisbaan voor een bijstandsgerechtigde. Vijf van de zeven gemeenten willen het parttime werk door bijstandsgerechtigden stimuleren. Twee gemeenten willen het parttime ondernemerschap stimuleren onder het klantenbestand. De nadruk op stimulering van de beheersing van de Nederlandse taal valt op in vier van de zeven aanvragen. Drie gemeenten noemen dat ze beschut werk inzetten. Drie gemeenten noemen ook de begeleiding van (jonge) bijstandsgerechtigden naar een opleiding of naar werk.

Wanneer gekeken wordt naar doelgroepen, is er in de aanvragen aandacht voor statushouders. Ook is er aandacht voor leerlingen uit het Voortgezet Speciaal Onderwijs en het Praktijk Onderwijs (VSO/PRO), van wie verwacht wordt dat zij op korte termijn hun opleiding afronden. De gemeenten hebben aandacht voor deze groepen leerlingen om te voorkomen dat ze de bijstand instromen. Twee gemeenten benoemen in hun aanvragen aandacht voor het voorkomen dat personen uit de Werkloosheidswet (WW) in de bijstand instromen.

In de aanvragen valt bij de maatregelen ook het contact met bijstandsgerechtigden op. Een enkele gemeente noemt dat ze gespreksvoerders met diverse achtergronden heeft aangenomen. Door de diverse achtergronden van de gespreksvoerders kan de gemeente relatief goed inschatten welke re-integratie-instrumenten effectief werken voor bijstandsgerechtigden. Een substantieel aantal gemeenten noemt dat het gesprekken voert met bijstandsgerechtigden. Twee gemeenten geven aan gebruik te maken van de FIP-methodiek, waarbij FIP staat voor frequent en intensief persoonlijk contact.

In een aantal aanvragen valt ook de aandacht voor integraliteit in de dienstverlening op aan bijstandsgerechtigden. Zo heeft een gemeente een systeem aangeschaft dat integrale regievoering

ondersteunt. Het effect is volgens de gemeente dat het sneller inzichtelijk is als er op verschillende leefgebieden zaken spelen, waardoor gespreksvoerders eerder kunnen inspelen op kansen en relevante ontwikkelingen. Een andere gemeente heeft een nieuwe visie op de Participatiewet vastgesteld, met als belangrijkste doel om de uitvoering van deze wet te plaatsen in en te verbinden met de bredere context van het sociaal domein (Sociale Basis, WMO en Jeugd) en aanpalende beleidsterreinen, zoals schulddienstverlening, onderwijs en gezondheid (integraliteit). Een gemeente noemt de noodzaak van een integrale benadering. De toegenomen complexiteit van de doelgroep maakt een integrale benadering hard nodig, stelt een gemeente. Drie gemeenten benoemen in hun aanvraag aandacht voor schulden.

Een aantal gemeenten heeft aandacht voor het zogeheten vakmanschap of professionalisering. Zo heeft een enkele gemeenten periodieke teamoverleggen ingesteld waarin gewerkt wordt aan kennisdeling en vakontwikkeling. Een andere gemeente heeft ook aandacht voor vakmanschap door het werken met interne workshops, intervisie en casuïstiekbespreking.

Hoofdstuk 3. Ontwikkelingen van het vangnet

Inleiding

Naast een beoordelende rol heeft de commissie een signalerende rol voor de ontwikkelingen die van belang kunnen zijn voor de werking en het draagvlak voor het vangnet. In dit hoofdstuk komen de belangrijkste thema's aan bod.

De rol van de gemeenteraad bij de vangnetuitkering

De voorlopers van de huidige vangnetuitkering zijn de Incidentele Aanvullende Uitkering (IAU) en de Meerjarige Aanvullende Uitkering (MAU). Deze twee voorlopers kenden een inhoudelijke beoordeling door de Toetsingscommissie: op basis van inhoudelijke criteria beoordeelde de Toetsingscommissie of een aanvragende gemeente in aanmerking kwam voor een aanvullende uitkering. De huidige vangnetuitkering kent een procedurele beoordeling: op basis van procedurele criteria beoordeelt de Toetsingscommissie of een aanvragende gemeente in aanmerking komt voor de vangnetuitkering. Uitgangspunt van de wetgeving achter de vangnetuitkering is dat gemeenteraden een inhoudelijke beoordeling doen van beleid en uitvoering van de gemeentelijke praktijk, als het gaat om het financiële resultaat van de Participatiewet. Anders gezegd: de inhoudelijke beoordeling die bij de IAU en de MAU lag bij de Toetsingscommissie, is in 2015 met de invoering van de vangnetuitkering naar de gemeenteraad gegaan.

De commissie heeft zorgen over de mate waarin gemeenteraden deze inhoudelijk beoordelende rol inhoud en vormgeven. Conclusie uit een eerdere inventarisatie door de commissie is dat gemeenteraden deze inhoudelijke rol maar in beperkte mate op zich nemen.

Om die reden is de commissie na de eerdere inventarisatie in gesprek gegaan met raadsleden, griffiers, hun respectievelijke verenigingen en met gemeenteambtenaren (Platform Financiën Divosa en Uitvoeringspanel Gemeenten). Doel van die gesprekken is geweest om te zoeken naar manieren waarop gemeenteraden deze inhoudelijk beoordelende rol beter kunnen uitvoeren. De gesprekken leidden ertoe dat het modelaanvraagformulier vanaf de VU 2022 is aangepast. Vanaf de VU 2022 wordt de gemeenteraad nadrukkelijk wel uitgenodigd een inhoudelijk oordeel uit te spreken over de aanpak (de analyse, het pakket van maatregelen en de effecten) van het college. De drie volgende wijzigingen hebben betrekking op de VU 2022 en verder.

Zo dient het college vanaf de VU2022 een samenvatting te geven van de toelichting op de verklaring. Idee hierachter is dat gemeenteraden betrekkelijk eenvoudig overzicht krijgen op de aanpak van het college, zodat zij adequaat het college inhoudelijk kunnen controleren. Tevens maakte de commissie in het aanvraagformulier ruimte voor de samenvatting van de opvattingen van de gemeenteraad: het college dient deze samenvatting op te nemen in het modelaanvraagformulier. Gedachte hierbij is dat de wetgever de gemeenteraden nadrukkelijk wil uitnodigen hun inhoudelijke opvattingen te delen. Dit onderstreept de inhoudelijk controlerende rol van de gemeenteraad. Ook is in het aanvraagformulier een vraag opgenomen over de betrokkenheid van de gemeenteraad bij het proces van tekortreductie.

De VU 2021 is het laatste vangnetjaar voordat de wijzigingen in het modelaanvraagformulier ingaan. Deze aanvragen zijn in 2022 behandeld in de gemeenteraad van de betreffende gemeente. In de meeste gemeenten was de behandeling van de aanvraag een hamerstuk. In drie van de acht gemeenteraden van aanvragende gemeenten vond een (korte) inhoudelijke bespreking plaats. In één gemeente was geen inhoudelijke behandeling, maar werden wel stemverklaringen afgegeven. Daarmee is het lastig te beoordelen hoe de gemeenteraad betrokken is geweest in de aanvraagprocedure. De Toetsingscommissie hoopt dat de nieuw toegevoegde vragen in het

aanvraagformulier ertoe leiden dat in meer gemeenten een inhoudelijke bespreking plaatsvindt. De commissie zal ook in de komende jaren blijven monitoren hoe de inhoudelijke toetsing door de gemeenteraden wordt ingevuld.

De Toetsingscommissie is zich bewust van de grote werkdruk en de veelheid aan andere dossiers waar raadsleden mee te maken hebben. De ondersteuning van raadsleden is zeer beperkt. Zo hebben fracties in de meeste gemeenten nauwelijks tot geen budget voor een fractieondersteuner. Hier komt bij dat lokale partijen, die bij de vorige verkiezingen 36% van de raadszetels hebben gekregen, geen beroep kunnen doen op landelijke partijstructuren voor opleidingen of trainingen op complexe dossiers, zoals de Participatiewet.

Onderzoek naar de meerjarige tekorten en overschotten bij gemeenten

In 2022 heeft het Ministerie van SZW onderzoek laten doen naar waardoor sommige gemeenten meerjarig forse tekorten of overschotten hebben op het bijstandsbudget. Deze onderzoeken zijn van belang voor het draagvlak voor het financieringsstelsel en het vangnet. Het bestaan van meerjarige tekorten of overschotten roept immers vragen op over in welke mate die tekorten of overschotten nog toe te schrijven zijn aan de kwaliteit van beleid en uitvoering en wanneer die zijn die toe schrijven aan het verdeelmodel.

Het ministerie van SZW heeft twee afzonderlijke onderzoeksopdrachten gegeven:

1. Een meer kwantitatief onderzoek naar de oorzaken gelegen in het verdeelmodel (de objectieve factoren)
2. Naar de oorzaken gelegen in beleid en uitvoering (door gemeenten te beïnvloeden factoren).

SEO en Atlas hebben het eerste onderzoek uitgevoerd. De onderzoeksresultaten zijn op 1 oktober 2022 gepubliceerd⁴. Dit onderzoek was een kwantitatief onderzoek waarbij gekeken is of er specifieke kenmerken zijn die meerjarige tekorten of overschotten kunnen verklaren en die mogelijk in het verdeelmodel kunnen worden opgenomen. Uit het onderzoek zijn enkele (nieuwe) kenmerken naar voren gekomen die de tekorten of overschotten kunnen verklaren, zoals segregatie, huishoudens met huurtoeslag, het aantal echtscheidingen, (voormalige) studenten met psychische problematiek en het aandeel loonkostensubsidies. De onderzoekers wijzen erop dat een deel van deze kenmerken samenhangt met de centrumfunctie van een gemeente, waarbij het voor de hand ligt om nader onderzoek te doen naar deze centrumfunctie. Het ministerie van SZW gaat aan de slag met de aanbevelingen en gaat na welke kenmerken op welke wijze moeten worden opgenomen in het verdeelmodel.

Het tweede onderzoek wordt uitgevoerd door Andersson Efficers Felix (AEF) en de Beleidsonderzoekers. Dit is een onderzoek naar welke door een gemeente te beïnvloeden factoren (gerelateerd aan beleid en uitvoering) bijdragen aan het optreden van meerjarige tekorten of overschotten. Dit onderzoek wordt naar verwachting in het voorjaar van 2023 afgerond. De Toetsingscommissie is net als de VNG en Divosa nauw betrokken bij de uitvoering van dit onderzoek. Zij nemen deel in de begeleidings- en in de expertcommissie.

Ontwikkeling van het macrobudget

Net als in voorgaande jaren vraagt de commissie in haar jaarverslag aandacht voor de ontwikkeling van het macrobudget. Het ramen van het macrobudget gaat gepaard met grote onzekerheden, die

⁴ SEO en Atlas Research, 'Meerjarige Tekorten en Overschotten op het Bijstandsbudget, een verkenning van objectieve verklaringen', 3 oktober 2022

samenhangen met bijvoorbeeld de ontwikkeling van de wereldeconomie. Over 2020 en 2021 was er sprake van een fors macro-overschot. Het aantal gemeenten dat in aanmerking kwam voor een vangnetuitkering was dan ook historisch laag. Een mogelijk gevolg hiervan is wel dat een groep gemeenten afziet van extra maatregelen, terwijl deze maatregelen voor de lange termijn wel nodig kunnen zijn in die gemeenten om toekomstige tekorten te voorkomen.

Een (groot) tekort op het macrobudget kan ook leiden tot ongewenste effecten. Bij een tekort op het macrobudget doen meer gemeenten een beroep op de vangnetuitkering. Dit leidt dan weer tot een hogere uitname uit het macrobudget van twee jaar later om de kosten van het vangnet te financieren. Het voorkomen van deze ongewenste effecten vraagt om zo reëel mogelijke prognoses van het macrobudget. Hierbij moet ook rekening worden gehouden met externe ontwikkelingen (bijvoorbeeld de instroom van statushouders) en de doorwerking van nieuw beleid (zoals meer ruimte voor maatwerk).

Positie van kleine gemeenten

De commissie acht het relevant oog te hebben voor de kleine gemeenten; ook voor hen moet een aanvraag om een vangnetuitkering eenvoudig te doen zijn. Voor de zeer kleine gemeenten, tot vijfduizend inwoners, is eerder al geregeld dat indien zij in één van de voorgaande twee jaren een vangnetuitkering toegekend hebben gekregen, zij in tegenstelling tot grotere gemeenten geen uitgebreid verzoek hoeven in te dienen. De commissie blijft ook in de toekomst oog houden voor de positie van kleine gemeenten. Uitgangspunt is dat een gemeente zonder inhuur van een extern bureau de aanvraag om een vangnetuitkering zou moeten kunnen regelen. De aanvraagprocedure van de vangnetuitkering wordt op dit streven steeds getoetst. Ook de komende jaren blijft het goed kunnen indienen van een aanvraag door kleinere gemeenten een aandachtspunt voor de commissie.

Voor de VU 2022 en verder probeert de commissie de aanvraagprocedure zo eenvoudig mogelijk te houden, ook voor (zeer) kleine gemeenten. Daarnaast benadert de commissie gemeenten (net als bij de VU 2021) die enige tijd voor de fatale termijn nog geen aanvraag voor een vangnetuitkering hebben ingediend, met de mededeling dat deze gemeenten nog een aanvraag kunnen indienen. Het doel hierbij is dat niet-gebruik wordt voorkomen, ook onder de (zeer) kleine gemeenten. Ook bij de VU 2022 en latere jaren monitort de commissie of ook kleine gemeenten aanvragen indienen.

Samenhangende gemeentelijke aanpak in het sociaal domein

De commissie neemt waar dat de problematiek van burgers in de Participatiewet ingewikkelder is geworden dan voorheen. De criteria voor instroom in de Wajong zijn namelijk stringenter geworden, waardoor burgers die voorheen in de Wajong zouden instromen nu het domein van de Participatiewet binnenkomen. Door de toegenomen complexiteit van problematiek van burgers in de Participatiewet, is het ingewikkelder geworden voor deze burgers om op de arbeidsmarkt te participeren. Deze toegenomen complexiteit vraagt tevens een bredere benadering dan alleen beleidsinzet vanuit de Participatiewet. Waar dat nog niet gebeurt zouden gemeenten nog meer de verbinding met andere domeinen kunnen leggen, zoals met de WMO. Met name voor huishoudens die met multiproblematiek te maken hebben, is deze samenhang in de beleidsaanpak belangrijk. Deze meer samenhangende aanpak vraagt ook van gemeenten om scherpere keuzes te maken over waaraan zij geld vanuit de algemene middelen gaan besteden wanneer sprake is van tekorten in het sociale domein.

Ontwikkelingen Participatiewet

De laatste jaren is er vanuit de samenleving en vanuit het parlement een sterk pleidooi voor meer maatwerk en meer ruimte voor de menselijke maat bij het toekennen van uitkeringen en toeslagen. De Toeslagenaffaire versterkte dit geluid. Diverse maatregelen vonden hun weg in het

regeerakkoord. De minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen werkt hierbinnen aan voorstellen om de Participatiewet te wijzigen. Op 21 juni 2022 heeft de minister hierover een brief aan de Tweede Kamer gestuurd, waarin zij ingaat op het rapport 'Participatiewet in balans'. Voorstellen hebben bijvoorbeeld te maken met de bijverdiengrenzen, het ontvangen van giften en de kostendelersnorm.

Vooruitlopend op deze wetswijzigingen zijn er gemeenten die zoeken naar mogelijkheden om de Participatiewet minder streng in te zetten en waar mogelijk uitzonderingen te maken. Dit onderwerp heeft de aandacht van de Toetsingscommissie. Indien gemeenten uitzonderingsgronden niet correct toepassen, bestaat er namelijk een risico op onrechtmatigheden. Bij de beoordeling door de Toetsingscommissie kunnen deze onrechtmatigheden van invloed zijn op de vraag of een gemeente in aanmerking komt voor een vangnetuitkering.

Een voorbeeld is de kostendelersnorm. Als onderdeel van het wetsvoorstel Breed Offensief is de leeftijdsgrens voor inwonende kinderen verhoogd van 21 naar 27 jaar. De ingangsdatum was 1 januari 2023. Meerdere gemeenten hebben vooruitgelopen op deze wetswijziging door al in 2022 de kostendelersnorm niet toe te passen voor inwonende kinderen onder de 27 jaar. Zij doen dit bijvoorbeeld om dakloosheid onder jongeren te voorkomen. Het Ministerie van SZW heeft hierover richting gemeenten gecommuniceerd dat het niet van toepassing verklaren van de kostendelersnorm alleen kan binnen het bestaande uitzonderingsartikel binnen de Participatiewet. Dit wetsartikel vraagt wel om een individuele motivering.

De Toetsingscommissie benadrukt hierin dat het belangrijk is dat het Ministerie van SZW helder blijft communiceren richting gemeenten in welke situaties het vooruitlopen op wetgeving of het voeren van maatwerk wel of niet rechtmatig is. Deze duidelijkheid dient ook te gelden voor accountants die de jaarrekeningen van gemeenten controleren en die eventuele onrechtmatigheden vaststellen.

De commissie volgt ook met belangstelling hoe de ontwikkeling van meer ruimte voor maatwerk in de Participatiewet zich verhoudt tot de huidige uitgangspunten van het vangnet. Gemeenten krijgen bijvoorbeeld vanaf 2023 meer ruimte om maatwerk toe te passen bij de vier weken zoektermijn voor jongeren tot 27 jaar en bij giften en hobbymatige verkoop. Aandachtspunt hierbij is dat het vangnet ervan uit gaat dat gemeenten streven naar tekortreductie, terwijl het toepassen van maatwerk kan leiden tot hogere uitgaven. Verder vraagt de commissie zich af wat verschillen tussen gemeenten in het toepassen van maatwerk betekenen voor de intergemeentelijke solidariteit en daarmee het draagvlak voor het vangnet. Het is immers mogelijk dat een gemeente die veelvuldig maatwerk heeft toegepast vervolgens een beroep doet op het vangnet. Via de uitname uit het macrobudget in het opvolgende jaar betalen alle gemeenten mee aan het vangnet, waaronder de gemeenten die minder ruimhartig maatwerk hebben toegepast.

Cybersecurity en rechtmatigheid

Het aantal cyberaanvallen op gemeenten is de afgelopen jaren verdubbeld. Naast risico's op misbruik van vertrouwelijke (persoons)gegevens lopen gemeenten het risico op het verlies van data, bijvoorbeeld als gevolg van versleuteling van bestanden door 'ransomware', waarbij hackers losgeld eisen om bestanden vrij te geven.

Verlies van data kan gevolgen hebben voor de vangnetuitkering. Wanneer bijvoorbeeld bestanden en dossiers onherstelbaar beschadigd zijn geraakt kan het in een uiterst geval voorkomen dat de accountant geen goedkeurende verklaring kan afgeven voor de jaarrekening. Voor de berekening van het tekort worden dan de volledige uitgaven van dat jaar beschouwd als onrechtmatig. Vanwege de financiële toelatingseisen van het vangnet waarbij ook gekeken wordt naar het budget en

uitgaven van twee voorgaande jaren, kan dit betekenen dat een gemeente die geen goedkeurende accountantsverklaring heeft drie jaar lang niet in aanmerking komt voor het vangnet.

Hoofdstuk 4. Communicatie richting gemeenten

Inleiding

De commissie zet zich in voor heldere informatievoorziening richting gemeenten, zodat het helder is hoe de aanvraagprocedure verloopt en waar een aanvraag om een vangnetuitkering aan moet voldoen.

Website

De commissie analyseert de wetgeving en bekijkt hoe de wetgeving voor het komende VU-jaar (2022) afwijkt van eerdere VU-jaren. Ze communiceert hierover op de website van de commissie. Wanneer een vraag binnenkomt bij het secretariaat van de commissie, registreert het secretariaat deze en neemt deze vraag mee in de voorbereiding van de website voor het komende jaar. De commissie kan er een veelgestelde vraag met antwoord (Q&A) van maken en deze publiceren op de website.

De website van de commissie (www.toetsingscommissievp.nl) bevat informatie die onder verantwoordelijkheid van zowel SZW als de commissie is geplaatst. Gemeenten hebben belang bij tijdige informatie over de vangnetuitkering (VU). Om die reden plaatste de commissie in 2021 al de tekst voor de VU 2022. De wijzigingen van de VU 2022 ten opzichte van de VU 2021 liggen met name op het vlak van toegevoegde vragen in het aanvraagformulier. Deze vragen dienen ertoe dat gemeenteraden beter hun inhoudelijk controlerende rol kunnen oppakken. De commissie licht dit toe op de website.

De commissie streeft naar een toegankelijke informatievoorziening aan gemeenten. Gemeenten geven aan dat zij op de website gemakkelijk antwoord kunnen vinden op hun vragen. De websitestatistieken stellen de commissie tevens gerust dat ze gemeenten goed informeert.

Rekentools

Op de website publiceert de commissie tevens rekentools. Voor de VU 2022 publiceerde de commissie in november 2022 versie A van de rekentool. Hiermee kan een gemeente, op basis van eigen cijfers, nagaan of het zinvol is om een aanvraag in te dienen en voor welk bedrag zij in aanmerking zou komen. In het begin van 2023 publiceert de commissie een versie B van de tool. Hierin hoeven gemeenten zelf geen gegevens in te vullen, maar is de tool uit zichzelf gevuld met gegevens van Beelden van de Uitvoering. Ook hiermee kan de gemeente nagaan of aanvragen zinvol is en voor welk bedrag zij in aanmerking zou komen voor een vangnetuitkering. Later in 2023 volgt versie C van de tool. In deze versie zitten de definitieve cijfers, op basis van Single information, Single audit (SiSa). Met deze versie kan de gemeente, meer nauwkeurig dan bij versie A en B, nagaan of ze in aanmerking komt voor de vangnetuitkering en om welk bedrag dit dan gaat. Gemeenten kunnen geen rechten ontleen aan de verschillende versies van de tool.

Snelle terugkoppeling van adviezen aan gemeenten bij de VU 2021

Net als bij de VU 2020, koppelde de TC bij de VU 2021 de aan de minister afgegeven adviezen na vaststelling direct terug aan de betrokken gemeenten. Gemeenten weten dan in een vrij vroeg stadium bij een positief advies dat zij een vangnetuitkering tegemoet kunnen zien. Met deze terugkoppeling kunnen zij hiermee rekening houden in de begroting. Bij een negatief advies kan een gemeente ermee rekening houden dat ze geen vangnetuitkering ontvangt.

Hoofdstuk 5. Organisatie

Personele bezetting en inrichting

Vanaf januari 2018 is Ger Jaarsma voorzitter van de commissie. De overige commissieleden zijn Bea Irik, Hans Spigt, Margreeth Smilde en Menno Fenger. Per 1 januari 2023 is de benoeming van Menno Fenger verlengd tot en met 31 december 2026.

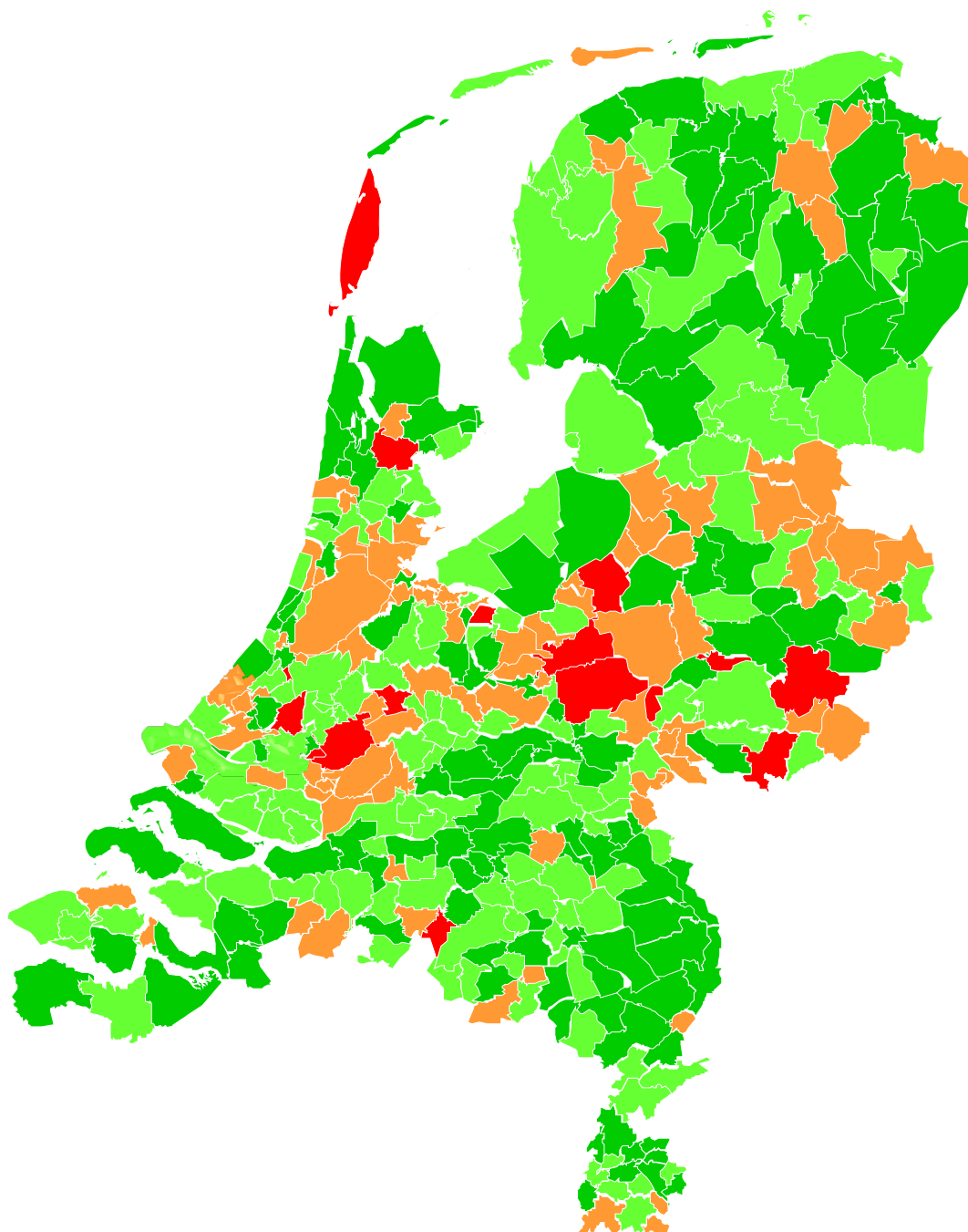
De secretaris, Paulus Janssen, is na elf jaar werkzaam te zijn geweest voor de Toetsingscommissie op 14 april 2022 met pensioen gegaan. Hij is opgevolgd door Frank van der Plas. Adjunct-secretaris is Matthijs de Lange, die sinds 2016 werkzaam is voor de Toetsingscommissie. Het secretariaat van de commissie wordt gefinancierd en ondersteund door het Ministerie van SZW. Het secretariaat is net als het Ministerie van SZW gehuisvest in de Resident, Parnassusplein 5, Den Haag.

In 2022 heeft de commissie zeven keer vergaderd, te weten op 26 januari, 16 maart, 11 mei, 22 juni, 31 augustus, 19 oktober en 7 december.

De relaties van de Toetsingscommissie met andere partijen

De Toetsingscommissie heeft ambtelijk contact met de VNG, met Divosa en met SZW. Ook vinden er op bestuurlijk niveau gesprekken plaats tussen de commissie en de VNG-commissie Participatie, Schuldhulpverlening en Integratie (VNG/PSI) en met Divosa. Bestuurlijke gesprekken heeft de Toetsingscommissie ook met de minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen. De Toetsingscommissie ervaart deze bestuurlijke gesprekken als waardevol. De gesprekken maken dat de reflectie op actuele onderwerpen (zoals de verandering in de Participatiewet en de maatschappelijke ontwikkelingen) een inkleuring krijgen die nuttige inzichten opleveren voor het functioneren van de commissie, voor zowel haar beoordelende als haar signalerende rol.

Bijlage 1: tekorten en overschotten gemeenten over 2021 (kaart)

Legenda bij kaart:

	0-7,5%	>7,5%
Tekort	82 (23%)	16 (5%)
Overschot	132 (38%)	122 (35%)

Bijlage 2: tekorten en overschotten gemeenten over 2021 (tabel)

Gemeentenaam	tekort/overschot (percentage)	Voldoen financiële voorwaarden vangnet?
Aa en Hunze	14,6%	Nee
Aalsmeer	9,3%	Nee
Aalten	5,2%	Nee
Achtkarspelen	9,7%	Nee
Alblasserdam	-1,3%	Nee
Albrandswaard	-0,4%	Nee
Alkmaar	12,3%	Nee
Almelo	4,9%	Nee
Almere	2,5%	Nee
Alphen aan den Rijn	5,1%	Nee
Alphen-Chaam	14,3%	Nee
Altena	1,6%	Nee
Ameland	-5,3%	Nee
Amersfoort	-5,2%	Nee
Amstelveen	26,3%	Nee
Amsterdam	-1,6%	Nee
Apeldoorn	-0,2%	Nee
Arnhem	-0,8%	Nee
Assen	3,1%	Nee
Asten	8,5%	Nee
Baarle-Nassau	0,7%	Nee
Baarn	6,8%	Nee
Barendrecht	4,4%	Nee
Barneveld	-15,3%	Ja
Beek	0,5%	Nee

Gemeentenaam	tekort/overschot (percentage)	Voldoen financiële voorwaarden vangnet?
Beekdaelen	13,8%	Nee
Beemster	4,5%	Nee
Beesel	-3,3%	Nee
Berg en Dal	-3,1%	Nee
Bergeijk	-3,1%	Nee
Bergen (L.)	12,4%	Nee
Bergen (NH.)	17,2%	Nee
Bergen op Zoom	7,7%	Nee
Berkelland	-12,8%	Ja
Bernheze	-0,8%	Nee
Best	1,5%	Nee
Beuningen	8,0%	Nee
Beverwijk	14,2%	Nee
Bladel	4,7%	Nee
Blaricum	-1,9%	Nee
Bloemendaal	-4,5%	Nee
Bodegraven-Reeuwijk	1,4%	Nee
Boekel	-1,0%	Nee
Borger-Odoorn	13,6%	Nee
Borne	4,1%	Nee
Borsele	8,3%	Nee
Boxmeer	11,3%	Nee
Boxtel	6,9%	Nee
Breda	5,1%	Nee
Brielle	5,7%	Nee
Bronckhorst	3,1%	Nee

Gemeentenaam	tekort/overschot (percentage)	Voldoen financiële voorwaarden vangnet?
Brummen	15,1%	Nee
Brunssum	10,6%	Nee
Bunnik	-3,1%	Nee
Bunschoten	1,8%	Nee
Buren	20,6%	Nee
Capelle aan den IJssel	14,7%	Nee
Castricum	-4,6%	Nee
Coevorden	5,6%	Nee
Cranendonck	11,4%	Nee
Cuijk	12,5%	Nee
Culemborg	6,0%	Nee
Dalfsen	2,8%	Nee
Dantumadiel	6,2%	Nee
De Bilt	7,6%	Nee
De Fryske Marren	16,0%	Nee
De Ronde Venen	16,8%	Nee
De Wolden	1,5%	Nee
Delft	20,4%	Nee
Den Bosch	12,8%	Nee
Den Haag	-0,4%	Nee
Den Helder	12,8%	Nee
Deurne	13,2%	Nee
Deventer	2,8%	Nee
Diemen	17,5%	Nee
Dinkelland	-5,1%	Nee
Doesburg	4,9%	Nee

Gemeentenaam	tekort/overschot (percentage)	Voldoen financiële voorwaarden vangnet?
Doetinchem	2,0%	Nee
Dongen	-4,3%	Nee
Dordrecht	-3,3%	Nee
Drechterland	0,2%	Nee
Drimmelen	13,9%	Nee
Dronten	11,2%	Nee
Druten	3,8%	Nee
Duiven	-0,4%	Nee
Echt-Susteren	6,3%	Nee
Edam-Volendam	2,0%	Nee
Ede	-10,1%	Ja
Eemnes	-9,5%	Nee
Eemsdelta	7,9%	Nee
Eersel	10,5%	Nee
Eijsden-Margraten	-5,5%	Nee
Eindhoven	9,0%	Nee
Elburg	-3,0%	Nee
Emmen	4,1%	Nee
Enkhuizen	9,8%	Nee
Enschede	-0,5%	Nee
Epe	12,3%	Nee
Ermelo	-1,9%	Nee
Etten-Leur	4,4%	Nee
Geertruidenberg	3,8%	Nee
Geldrop-Mierlo	7,3%	Nee
Gemert-Bakel	1,7%	Nee

Gemeentenaam	tekort/overschot (percentage)	Voldoen financiële voorwaarden vangnet?
Gennep	2,8%	Nee
Gilze en Rijen	6,8%	Nee
Goeree-Overflakkee	9,2%	Nee
Goes	2,7%	Nee
Goirle	-1,8%	Nee
Gooise Meren	-0,5%	Nee
Gorinchem	6,5%	Nee
Gouda	1,0%	Nee
Grave	5,0%	Nee
Groningen	-5,3%	Nee
Gulpen-Wittem	0,8%	Nee
Haaksbergen	8,9%	Nee
Haarlem	11,7%	Nee
Haarlemmermeer	-1,6%	Nee
Halderberge	1,9%	Nee
Hardenberg	-0,7%	Nee
Harderwijk	-1,5%	Nee
Hardinxveld-Giessendam	-4,9%	Nee
Harlingen	1,7%	Nee
Hatterij	14,4%	Nee
Heemskerk	3,7%	Nee
Heemstede	-1,2%	Nee
Heerde	-5,1%	Nee
Heerenveen	2,0%	Nee
Heerhugowaard	18,0%	Nee
Heerlen	7,6%	Nee

Gemeentenaam	tekort/overschot (percentage)	Voldoen financiële voorwaarden vangnet?
Heeze-Leende	21,9%	Nee
Heiloo	8,9%	Nee
Hellendoorn	0,1%	Nee
Hellevoetsluis	12,4%	Nee
Helmond	8,9%	Nee
Hendrik-Ido-Ambacht	-5,5%	Nee
Hengelo	2,2%	Nee
Het Hogeland	3,0%	Nee
Heumen	4,4%	Nee
Heusden	18,1%	Nee
Hillegom	5,9%	Nee
Hilvarenbeek	-8,4%	Ja
Hilversum	-3,6%	Nee
Hoeksche Waard	2,6%	Nee
Hof van Twente	51,2%	Nee
Hollands Kroon	31,7%	Nee
Hoogeveen	1,9%	Nee
Hoorn	16,0%	Nee
Horst aan de Maas	13,8%	Nee
Houten	4,7%	Nee
Huizen	5,4%	Nee
Hulst	16,0%	Nee
IJsselstein	7,0%	Nee
Kaag en Braassem	-6,4%	Nee
Kampen	-4,6%	Nee
Kapelle	-6,9%	Nee

Gemeentenaam	tekort/overschot (percentage)	Voldoen financiële voorwaarden vangnet?
Katwijk	4,8%	Nee
Kerkrade	22,9%	Nee
Koggenland	-8,1%	Ja
Krimpen aan den IJssel	-9,7%	Ja
Krimpenerwaard	-9,2%	Ja
Laarbeek	4,7%	Nee
Landerd	12,5%	Nee
Landgraaf	0,4%	Nee
Landsmeer	3,1%	Nee
Langedijk	12,4%	Nee
Lansingerland	-8,6%	Nee
Laren	9,5%	Nee
Leeuwarden	-3,4%	Nee
Leiden	8,4%	Nee
Leiderdorp	-3,2%	Nee
Leidschendam-Voorburg	0,9%	Nee
Lelystad	3,7%	Nee
Leudal	12,7%	Nee
Leusden	-0,9%	Nee
Lingewaard	5,9%	Nee
Lisse	5,2%	Nee
Lochem	10,9%	Nee
Loon op Zand	6,8%	Nee
Lopik	-0,2%	Nee
Losser	6,5%	Nee
Maasdriel	18,0%	Nee

Gemeentenaam	tekort/overschot (percentage)	Voldoen financiële voorwaarden vangnet?
Maasgouw	5,2%	Nee
Maassluis	8,2%	Nee
Maastricht	19,5%	Nee
Medemblik	14,0%	Nee
Meerssen	2,3%	Nee
Meierijstad	3,8%	Nee
Meppel	2,2%	Nee
Middelburg	3,6%	Nee
Midden-Delfland	-3,3%	Nee
Midden-Drenthe	16,8%	Nee
Midden-Groningen	9,6%	Nee
Mill en Sint Hubert	14,3%	Nee
Moerdijk	8,0%	Nee
Molenlanden	-3,8%	Nee
Montferland	9,9%	Nee
Montfoort	-7,6%	Ja
Mook en Middelaar	18,8%	Nee
Neder-Betuwe	16,8%	Nee
Nederweert	7,6%	Nee
Nieuwegein	1,6%	Nee
Nieuwkoop	-0,1%	Nee
Nijkerk	-0,6%	Nee
Nijmegen	1,4%	Nee
Nissewaard	3,8%	Nee
Noardeast-Fryslân	9,9%	Nee
Noord-Beveland	-1,2%	Nee

Gemeentenaam	tekort/overschot (percentage)	Voldoen financiële voorwaarden vangnet?
Noordenveld	3,5%	Nee
Noordoostpolder	6,9%	Nee
Noordwijk	14,2%	Nee
Nuenen, Gerwen en Nederwetten	3,2%	Nee
Nunspeet	-10,2%	Nee
Oegstgeest	-5,2%	Nee
Oirschot	3,4%	Nee
Oisterwijk	12,6%	Nee
Oldambt	-2,3%	Nee
Oldebroek	-1,8%	Nee
Oldenzaal	10,4%	Nee
Olst-Wijhe	9,0%	Nee
Ommen	-4,8%	Nee
Oost Gelre	-2,5%	Nee
Oosterhout	20,0%	Nee
Ooststellingwerf	8,3%	Nee
Oostzaan	-6,1%	Nee
Opmeer	-4,1%	Nee
Opsterland	6,9%	Nee
Oss	1,0%	Nee
Oude IJsselstreek	-9,0%	Ja
Ouder-Amstel	-4,9%	Nee
Oudewater	-5,8%	Nee
Overbetuwe	8,2%	Nee
Papendrecht	-1,4%	Nee
Peel en Maas	9,5%	Nee

Gemeentenaam	tekort/overschot (percentage)	Voldoen financiële voorwaarden vangnet?
Pekela	12,1%	Nee
Pijnacker-Nootdorp	9,5%	Nee
Purmerend	8,7%	Nee
Putten	2,2%	Nee
Raalte	9,9%	Nee
Reimerswaal	17,5%	Nee
Renkum	6,0%	Nee
Renswoude	1,0%	Nee
Reusel-De Mierden	4,0%	Nee
Rheden	2,2%	Nee
Rhenen	5,9%	Nee
Ridderkerk	-2,1%	Nee
Rijssen-Holten	11,8%	Nee
Rijswijk	-1,5%	Nee
Roerdalen	4,6%	Nee
Roermond	11,0%	Nee
Roosendaal	12,7%	Nee
Rotterdam	3,6%	Nee
Rozendaal	-19,9%	Nee
Rucphen	-2,7%	Nee
Schagen	20,8%	Nee
Scherpenzeel	-4,3%	Nee
Schiedam	12,2%	Nee
Schiermonnikoog	19,0%	Nee
Schouwen-Duiveland	11,0%	Nee
Simpelveld	-3,8%	Nee

Gemeentenaam	tekort/overschot (percentage)	Voldoen financiële voorwaarden vangnet?
Sint Anthonis	2,0%	Nee
Sint-Michielsgestel	8,4%	Nee
Sittard-Geleen	11,2%	Nee
Sliedrecht	-5,6%	Nee
Sluis	8,0%	Nee
Smallingerland	7,9%	Nee
Soest	12,7%	Nee
Someren	3,0%	Nee
Son en Breugel	12,6%	Nee
Stadskanaal	3,2%	Nee
Staphorst	3,3%	Nee
Stede Broec	12,3%	Nee
Steenbergen	1,0%	Nee
Steenwijkerland	12,0%	Nee
Stein	12,2%	Nee
Stichtse Vecht	4,1%	Nee
Súdwest-Fryslân	3,0%	Nee
Terneuzen	6,9%	Nee
Terschelling	4,3%	Nee
Texel	-15,1%	Nee
Teylingen	12,6%	Nee
Tholen	6,0%	Nee
Tiel	9,8%	Nee
Tilburg	2,5%	Nee
Tubbergen	-5,6%	Nee
Twenterand	-3,4%	Nee

Gemeentenaam	tekort/overschot (percentage)	Voldoen financiële voorwaarden vangnet?
Tynaarlo	14,2%	Nee
Tytsjerksteradiel	6,9%	Nee
Uden	10,8%	Nee
Uitgeest	-0,2%	Nee
Uithoorn	-0,9%	Nee
Urk	2,1%	Nee
Utrecht	-1,2%	Nee
Utrechtse Heuvelrug	-2,9%	Nee
Vaals	-0,9%	Nee
Valkenburg aan de Geul	2,0%	Nee
Valkenswaard	4,3%	Nee
Veendam	1,5%	Nee
Veenendaal	7,5%	Nee
Veere	3,8%	Nee
Veldhoven	3,1%	Nee
Velsen	4,8%	Nee
Venlo	8,0%	Nee
Venray	19,1%	Nee
Vijfheerenlanden	2,3%	Nee
Vlaardingen	6,0%	Nee
Vlieland	20,2%	Nee
Vlissingen	0,5%	Nee
Voerendaal	4,2%	Nee
Voorschoten	1,6%	Nee
Voorst	-3,9%	Nee
Vught	14,9%	Nee

Gemeentenaam	tekort/overschot (percentage)	Voldoen financiële voorwaarden vangnet?
Waadhoeke	6,0%	Nee
Waalre	-2,7%	Nee
Waalwijk	21,2%	Nee
Waddinxveen	6,0%	Nee
Wageningen	34,2%	Nee
Wassenaar	12,3%	Nee
Waterland	-1,6%	Nee
Weert	3,0%	Nee
Weesp	-5,3%	Nee
West Maas en Waal	6,9%	Nee
West-Betuwe	12,9%	Nee
Westerkwartier	10,1%	Nee
Westerveld	0,9%	Nee
Westervoort	5,8%	Nee
Westerwolde	9,0%	Nee
Westland	5,5%	Nee
Weststellingwerf	8,9%	Nee
Westvoorne	-1,7%	Nee
Wierden	-4,8%	Nee
Wijchen	1,5%	Nee
Wijdmeren	6,0%	Nee
Wijk bij Duurstede	6,3%	Nee
Winterswijk	-0,5%	Nee
Woensdrecht	15,1%	Nee
Woerden	3,2%	Nee
Wormerland	0,1%	Nee

Gemeentenaam	tekort/overschot (percentage)	Voldoen financiële voorwaarden vangnet?
Woudenberg	9,6%	Nee
Zaanstad	7,4%	Nee
Zaltbommel	4,2%	Nee
Zandvoort	2,9%	Nee
Zeewolde	17,7%	Nee
Zeist	9,5%	Nee
Zevenaar	-3,7%	Nee
Zoetermeer	6,7%	Nee
Zoeterwoude	-20,9%	Nee
Zuidplas	4,4%	Nee
Zundert	-2,8%	Nee
Zutphen	-9,1%	Ja
Zwartewaterland	3,1%	Nee
Zwijndrecht	-0,9%	Nee
Zwolle	-6,1%	Nee